

Uusi unkarilainen henkilönnimijulkaisusarja

Magyar Személynévi Adattárak 1. — 16.
Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti
Tanszéksoport Névkutató Munkaközös-
sége. Budapest. 1974—1977. Yht. 850 s.

Budapestin yliopiston kielitieteen osas-
ton nimistöntutkimuksen työryhmä ryhtyi
1974 julkaisemaan pienimuotoisena sar-
jana unkarilaisia henkilönnimiä. Tähän
mennessä ilmestyneet 16 vihkosta sisäl-
tävät monipuolisen valikoiman nykyisiä
ja historiallisia sukunimiä, köllejä ja
lisänimiä, ristimänimiä sekä hypokoris-
meja ja muita etunimien epävirallisia
variantteja.

Unkarilaisilla nimistöntutkijoilla on
syynsä keskittää sekä keruu että tutki-
mus henkilönnimistöön. Tiheä asutus,
kylien sosiaalinen rakenne ja elämän
kaikinpuolinen ihmiskeskeisyys ovat kas-
vattaneet runsaasti rönsyileviä henkilö-
nimitraditioita. Tästä kasvustosta nimis-
töntutkijain työryhmä on käynyt kokoa-
maan esiin edustavia näytteitä tutkimuk-
sen tarpeisiin. Aineistot ovat eri puolilta
Unkaria, useimmat maan pohjoisosista,
muutamat nykyrajojen ulkopuolisilta un-
karinkielisiltä alueilta.

Kunkin niteen kirjoittaja on pitkäkhön
ajan kuluessa itse koonnut huolellisesti
aineksen seulomalla alueensa asukkai-
den nimet ja henkilötiedot seurakun-
tien ja valtion rekistereistä, haastattele-

malla systemaattisesti alueensa perheitä
ja erityisiä nimioppaita tai käyttämällä
kyselylomakkeita.

Sarjan tähänastinen sisältö on painot-
tunut etunimien puolelle. Vihkoista viisi
sisältää historiallisia ristimänimiä 1700-
ja 1800-luvulta ja tämän vuosisadan alus-
ta, yksi nykyasujaimiston ristimänimiä,
yksi erityisesti lasten ristimänimiä ja
niiden erisävyisiä epävirallisia variantteja
ja kaksi pelkästään epävirallisia variant-
teja.

Historiallisten etunimien kokoelmista
kolme on sarjan toimittajan ja alulle-
panijan Mihály Hajdún koostamaa. Niissä
on nyky-Unkarin ulkopuolisen entisen
Bukovinan kolmen pienen unkarilais-
yhteisön ristimänimet 1700-luvun lopulta
v:een 1940. Aines perustuu seurakuntien
henkilöluetteloihin. Niteissä on sama
dispositio: tutkittava aikakausi on jaettu
n. 20 v:n pituisiin jaksoihin, joiden aikana
annetut ristimänimet esitetään yleisyys-
järjestyksessä. Joka nimestä ilmoitetaan
sen haltijain määrä sekä absoluuttisena et-
tä prosenttisena lukuna. Toinen taulukko
sisältää yhdistelmän edellisistä, koko aika-
kauden aines esitetään siis yhtenä frek-
venssin mukaisena luettelona. Kolmas
taulukointi on aakkosellinen. — Näiden
kaikille kolmelle aineistolle yhteisten tie-
tojen lisäksi ensimmäisessä niteessä on
lyhyt esittely alueen unkarilaisväestön
historiasta, erityisesti seurataan väestön-
siirroksia ja muita asutuksessa tapahtuneita
muutoksia.

Myös sarjan muut historiallisia ristimänimiä sisältävät työt noudattavat periaatteessa samaa rakennetta. Mária G. Dombai on esittänyt Seregélyesin yli 28 000 ristimänimeä myös uskontokunnittain, ja Lajos Mizserin Cserépfalun aines, 13 780 ristimänimeä, on jaoteltu vielä perusteellisemmin. Koska metodi ja systemointi on kaikissa historiallisten ristimänimien kokoelmissa sama, tiedot ovat mahdollisimman vertailukelpoisia. Lisäksi kussakin on katsaus alueen nimistön luonteenomaisiin piirteisiin. Aineistojen kokoajat ovat materiaalia käsitellessään kiinnittäneet huomiota mm. joidenkin nimien muita suurempaan suosioon, nimenannon syihin, nimimuoteihin sekä toisen ja kolmannen etunimen kysymyksiin.

Historiallisista lähteistä poimittujen ristimänimien lisäksi sarjassa on julkaistu 1976 Marietta Némethin kokoelma nykyisiä ristimänimiä. Hän on kerännyt, järjestänyt ja taulukoinut usealla tavoin neljän Vácin ympäristön kylän elossa olevien asukkaiden nimet.

Marietta Németh julkaisi jo vuotta aiemmin samoista kylistä keräämänsä laajan materiaalin etunimien epävirallisia variantteja (*becenév, becezsnév*), kutsuma-, puhuttelu-, haukkuma-, pilkka-, lempiji ja hellittelynimiä. Tämä nimistö on unkarilaisille tyyppillisintä. Aineista on tavattoman runsaasti, se on luonteeltaan vaikiintunutta, muoto-opillisesti kiintoisaa ja ilmeisesti myös funktioiltaan riittävän eriytyntä tutkittavaksi.

Sarjassa on julkaistu Vácin aineksen lisäksi Irma Csapón Galambokin ja Borbála Gedain Köbölkútin kylästä keräämät nimistöt. Näidenkin esittelyjen kokoonpanossa on niin paljon yhteistä, että tulokset muodostavat keskenään vertailukelpoisen ryhmätyön. Olennaiset tiedot sisältävät erikseen naisten- ja miestenimet, kantanimen lisäksi sen variantit, kunkin nimimuodon käyttövaiheen (lapsuus, keski-ikä tai vanhuus), sävyn (kuusi vaihtoehdosarake) ja käyt-

tötiheyden. Kerääjä-tutkijat ovat lisäksi perehtyneet oman kiinnostuksensa ja aineksensa mukaan esim. eri varianttien käyttäjäpiiriin, funktioon, johdostyyppeihin, virallisten nimien varianttien määrän eroihin ja havaitsemiinsa merkittäviin paikallisiin erikoispiirteisiin.

Sukunimien kokoamiseen ja järjestelmälliseen esittämiseen on Unkarissa myös kiinnostuttu viime vuosina. Zsuzsa B. Gábor on julkaissut Viskin kylän unkarilaisten asukkaiden historialliset ja nykyiset sukunimet. Alue kuuluu nyt Neuvostoliittoon, ja sen naapureina on ruteenikyliä. Tutkittavan kylän sukunimistä 67,7 % on unkarilaisia. Näistä 37,7 %:iin sisältyy tekijän havaintojen mukaan isän nimi, 30 %:iin paikannimi, lisäksi on ammattiin, sosiaaliseen asemaan jms. perustuvia nimiä. Itse nimet ovat aakkosellisenä luettelona. Kunkin nimen yhteydessä ilmoitetaan esiintymän aika, nimenhaltijaperheiden määrä ja kirkkokunta.

Virallisten sukunimien yhteyteen liittyy unkarilaisessa henkilönnimistön tutkimuksessa käsite *ragadványnev*, joka kattaa monipuolisen tyypivalikoiman epävirallisia nimiä ja nimityksiä, joille on yhteistä se, että nimeen kuuluu appellatiivinen tai alkuperältään selvittämätön osa tai osia. Usein niihin sisältyy — kuten suomalaisiin kölleihin — myös *propria* osia: virallinen tai epävirallinen etunimen tai sukunimen asu tai paikannimi. Tätä aineista ovat julkaisseet Ágnes Á. Fodor Cigándista, András Drótos Sajópetrista, Valéria Blanyr Nagyallósta, Mária Molnár Magyarlakista, Judit Balázs Rábaszentandrásista ja Géza Nagy Karcasista.

Näissä kaikissa aines esitetään paitsi aakkosellisenä luettelona ainakin alkuperän mukaan jaoteltuna, toisissa karkeammin, joissakin hyvin tarkoin. Lisäksi esitellään esimerkiksi Nagyallón nimistä niiden käyttömuoto (yksi-, kaksi- ja kolmielementtiset), luonne (yksilöivä, pilkallinen) ja nimenantoperuste (henkilöstä

itsestään, hänen ympäristöstään tai kokonaan muista syistä johtuvat). Kiintoisa on myös katsaus Nagy kallón köllinimien elinikään ja periytymiseen perheenjäseneltä toiselle.

Magyar Személynévi Adattárak -julkaisusarjassa on siis eri lähteistä koottua, valmiiksi järjestettyä ja luokiteltua henkilönnimiainesta. Se palvelee ensisijaisesti nimistöntutkimusta mutta muitakin tieteenaloja. Omien tutkimustulostensa lisäksi, joita tekijät aineistojen ohessa tuovat julki, he osoittavat tulevalle tutkimukselle kysymyksiä ja uudenlaisia tehtäviä.

Sama työryhmä on aloittanutkin reippaasti varsinaisten nimitutkimusten julkaisemisen. Niitä on toistaiseksi ilmestynyt viisi, kaikki viime vuonna. Joukossa on paikannimien aluemonografia ja pari eriytyneempää paikannimi aiheista työtä. Henkilönnimiä edustavat Mihály Hajdún laatima ristimänimitutkimusten valikoima ja Mária G. Dombain perusteellinen Seregélyesin alueen etunimivarianttien järjestelmän selvitys. Se käsittelee pääasiassa näiden hypokorististen nimien muodostustapoja. Pelkkiä johdoksia on eritelty 18 ryhmää. Tekijä on tutkinut ja tilastoinut kaikkien johtimien leksi-kaalisen ja aktuaalisen frekvenssin. Tutkimusmateriaali käsittää 4 546 ihmistä ja 528 nimivarianttia. Paitsi johtamalla Seregélyesin nimet ovat muodostuneet virallisista etunimistä yhdeksällä muulla tavalla. Mukana ovat suomalaisenkin kansanomaisen etunimistön apokopee, synkopee, afereesi ja äänne-
muutokset, mutta myös tyypillisesti unkarilaisia hellittely- ja haukkumanimien muodostustapoja.

Kumpikin sarja on ulkonaisesti vaatimaton ja painosmäärä vain 250 kpl. Ne karttavat kuitenkin joutuisasti ja pitävät Unkarissa yllä vireää ja innostunutta nimistöntutkimuksen henkeä.